

A' **MULT** és **JELEN**, historiai és politikai erdélyi hírlap, czíme szerint, a' fontosabb napi történeteket, hol es mennyiben szükséges a' multtal összeköti, továbbá mindennemű kinevezéseket, hivatalos tudósításokat, hazai s külföldi folyó politikai híreket, czélszerű megválasztással, s lehető gyorsasággal közöl. Melleklapja a' **HON** és **KÜLFÖLD**, e' kettő historiai, státiikai, geográfiai ismertetéset újságyarazó czikkelyekkel köti össze.

Megjelennek e' lapok minden kedden és pénteken Felevi előfizetés Kolozsvart 5 öf rft ezüstben, postán szétküldözéssel 5 öf rft 12 kr. ezüstben. Mindennemű hirdetések közrebocsátására szolgál a' HÉTILAP; a' felvétel, s egyszeri kiadás díja az 1-ső nyomtatott sortól a' 10-edikig, 2a kü. ezüstben; azoutúl minden sor 2 hét kr. ezüstben; a' második és harmadik kiadásért az első díjak felet kell mindannyiszor fizetni. —

Második esztendő

1842.

MÚLT ÉS JELEN.

Második félev. Kolozsvár. Pénteken September 9-kén. 1842. 72-k. szám.

Foglalat. I. Honi tudósítások. II. Külföldi tudósítások. Napi esetek kronikája. Franciaország.

I. Honi tudósítások.

Kinevezések. Nesselfeld Ferencz zalatlnai kir. erdőhivatali irnok, ugyanott erdőfelügyelővé, Frenzl Ferencz bányászi gyakornok abrudbányai huzómalmi felügyelővé és az aranybéváltási hivatal végrehajtására Fornszech Gustáv a' radnai bányagazgatóság ellenőrzévé nevezettek. (H — k.)

Halálozás. Végh Ignác kir. tanácsos s váltótörvényszéki elnök, Pesten aug. 26-k. élte 55-d. évében megholt.

Hazai tűzvész. Beszterczéről érkezett tudósítások szerint, e' szerencsétlen város, mely 1836-b. és 1840-b. éppen őszszel nagy égést szenvedett, ez inségtől most közelebbről harmadszor is sujtogatott, mert f. hónap 4-ke éjjelén abban kiütött tűz mintegy száz házakat és sok mellék-épületeket emésztett-meg. A' kárt, mint mondják, alkalmassal 30,000 ezüst rft-ra lehet becsülni. — Másfelől gr. Béli Ferencz kir. hivatalos urnak Méhesen, a' mezőségen (Kolozsvármegeben) eső jószágában, minthizik, szántsándékos gyujtás következésül f. sept. 2-k. este tűz támadván, ez csürjét, és 18 nagy asztalgokba öszvehordott idei egész termését, hamuvá égette. — E' kár is, állítólag 10-12 ezer ezüst rftnál nem kissebb. —

Országgyűlési hiteles tudósítások. A' september 1-ső napján tartott kilenczvenhetedik országos ülésben a'

jegyzőkönyv meghitelesítése után, következő tagok kivánták beszédeiket jegyzőkönyvbe igtatatni: u. m. a) Királyi hivatalos Cserei Miklós; b) Nemes Szebenszék követe Schreiber Simon, melyet pártoltak 15 szász követek, ezeken kívül: Fogaras vidéki követ gr. Teleki László, Küküllő megyei követ Pálffy János, gr. Kun Gergely krasznai követ, királyi hivatalos gr. Bethlen Imre, közép-szólnoiki követ báró Apor Pál, főispán gr. Bethlen Pál, kir. hivatalos gr. Teleki Domokos és gr. Mikes János.

Ezen után a' mult ülés 376-d. száma alatt kir. főkormányzó ö nagymlgához küldött biztosság jelenté, miként követségében eljárván, kir. főkormányzó ö nagymlga atyafiságos köszöntése mellett azt nyilatkoztatta: hogy ámbár csekély áldozatját a' KK. és RR. köszönetére méltónak teljességgel nem találja, s nem is reméllte ezen megtiszteltetést, mindazonáltal ez ö nagymlga előtt felette becses, mivel azt csak is a' KK-nak és RR-nek, az ö nagymlgához viseltető szives indulatjok szüleményének tulajdoníthatja, azonban a' KK-at és RR-et atyafi szives indulatjáról, valamint arról is bizonyoskára tenni kívánta, miszerint ö nagymlga legfőbb kötelességének érzi, minden igyekezetét Erdélyországa boldogságának a' lehetőségig lendő előmozdítására fordítani. —

Elnök ö nagymlga jelentvén, miszerént az egyik itélőmester némely feliratok terveit felhozta: Olvassatik a' 83-d. ülés 330-d. száma alatti határozat nyomán az országgyűlése ideje

alatt folytatandó perek tárgyában készített alá-
zatos felirati terv és törvényjavallat az ezeket
kísérő tudosítás tervével együtt, mely is közir-
atra kéretvén, kiadatása meghatározott. —
Olvastatik továbbá, mult ülés 578-d. száma alatt
tett határozat következtében az 1811-beli tör-
vénycikkekre és a hazafusításra nézve készit-
tett aláatos felirati terv; mely köziratra ké-
retvén, kiadattatása azon megjegyzéssel határoz-
tatott-még, hogy mivel a hazafusításról szóló
törvénycikkek minden változtatás nélkül
küldettettek-le, 's azt a Rendek elfogadván, a-
zon törvénycikkek megerősítés végett ő Fel-
sége elibe magok valóságában küldettessenek-fel.

Kormányzéki titoknokok Szabó Lajos és
Iszlai László jelenték: hogy a kiralyi kormány-
szék általok a KK-at és RR-et atyafiságoson
köszöntvén, a mult ülés 578-d. száma alatt
közölt irományokat visszaküldötte, csupán csak
az aláatos feliratban előforduló némely szó-
ra lévén megjegyzése u. m. ezen szó helyett
„circulata“ jobbnak vélné ezt írni „publi-
cata“; a „moderata“ helyett azt, hogy „mo-
dificata“; a „celebrationem“ helyett „ob-
servationem“; a „libertatem“ helyett
pedig „immunitatem.“ Mire a KK. és RR. atya-
fiaságos köszöntések mellett visszaizenték: hogy
a kir. főkormányzék megjegyzéseit vizsgálat
alá fogják venni, a minthogy meg is vizsgá-
lván, a többekre nézve a kir. kormányzék ész-
revételei el is fogadtattak 's az aláatos felirat
a szerint igazítottott, de a „libertas“ szót
helyesebbnek találták meghagyni, mintsem az
„immunitással felelesérlni. — Azonban meg-
határozottott, hogy az ítélmesterek által az a-
láatos felirat és kísérő tudosítás irattassék
tisztába. —

Elnök ő nagymga felszollitá a KK-at és
RR-et, hogy szóllanának hozzá a mult ülés
581-d. száma alatt napirendre kitüzött tárgyak-
hoz, mire ismét felolvastatván a 87-d ülés 575-d.
száma A. betűje alatt felolvasva volt és a rend-
szeres biztosságról szólló kegyelmes kir. leirat,
az a mellézárt törvényjavallattal együtt (l. 66-d.
számunkat) 's azután a RR. által tanácskozás
alá vétetvén:

A kegyelmesen leküldött törvénycikkek-
javallatra nézve annak első szakaszát, a Rendek
elfogadni határozották a következő változtatással
hogy: a) Annak első soraiból ezen szavak:
„diaetaliter nondum revisis“ kihagyat-
tassanak. Mi után ugyan is a rendszeres bi-
zottmányoknak az 1791-beli bizottmányok által
szerkezett minden munkálatokat vizsgálat alá

venni, az időnek azóta megváltozott körülmén-
yei kívánják: az említett szavaknak melyek
arra láttatnak mutatni, mintha a rendszeres bi-
zottmányok csak is a mult országgyűléseken
át nem vizsgált rendszeres munkálatok újabbi
vizsgálat alá vételére és kidolgozására lenné-
nek kinevezve, kihagyattatása annyival helye-
sebbnek itéltetett, mivel ő Felsége is több rend-
béli kir. leirataiban legtöbbséget azon munkála-
tok közül melyek az 1810/1-beli országgyűlésen
megvizsgálva és törvényjavallatok képpen fel-
terjesztve voltak, újabbi rendszeres munkálatra
utasítandóknak látta; melyet a Rendek is el-
fogadtak. — b) Ugyan azon szakaszban, hol a
bizottmányok a kormányok felvigyázása al-
ti munkálkodásiról tétetik emlékezet, a Ren-
dek szükségesnek itélvén a bizottmányok el-
nökségéről az előfordulható különböző esetekre
is rendelkezni, bététetni határozották, hogy a
bizottmányok középponti gyűlései, melyeknek
tárgya fog lenni a részletes biztosságok mun-
káit megvizsgálni, a kir. kormányok elnök-
sége alatt tartatván, ha ő nagymga abban részt
nem vehetne, az elnökség az országos elnök
ő nagymgát vagy távolléte esetében a bizott-
mánynak legidősb hivatalbeli tagját illesse. A
bizottmány tagjainak leküldött névsorát a fel-
küldöttel teljesen megegyezőnek találván a
RR. abban megnyugodtak, ugy szintén a tör-
vénycikkekely ezt kísérő szakaszában is. — A
mi a legutolsó szakaszt illeti mely azt foglal-
ja magában, hogy a rendszeres bizottmány fő-
leg tekintettel lévén az 1791-beli 27-d. törvény-
cikkekben kifejezett urbériszolgálatokra és tar-
tozásokra, legelsőben is az urbér kidolgozásá-
hoz fogjon, 's azt minden egyéb tárgyaktól kü-
lön válva, akként lássa-el, hogy a legközeleb-
bi országgyűlésen legelőbb tanácskozás alá vé-
tethessék, a Rendek semmitsem óhajtva inkább
minthogy az urbéres néposztály sorsa miné-
lébb a hon és e néposztály javával megegye-
ző törvényes elrendezést nyerjen, mely iránti
készségöknek hogy ez országgyűlés folyamatja
alatt is nyilvános példáját adták, megvannak
győződve, magok részéről is őszintén óhajtják;
hogy a rendszeres munkálatok között a leg-
közelebbi országgyűlésen az urbér tárgya vé-
tessék tanácskozás alá, 's abban, hogy ez a tör-
vénycikkekelyben is kifejeztessék, megegyeznek;
azt azonban előre kifejezni, hogy ezen tárgy
minden egyéb, és né talán az urbérrel kapcsol-
latban lévő tárgyaktól külön v. l szassék, ezen
elvnek, melynek helyes vagy helytelen volta
csak is a rendszeres bizottmány munkálatai

következtében bizonyíthatnók-bé, előlegesen való kimondását, a' dolog jövődő czélszerű el-látása, valamint az adózó nép sorsa könnyítése szempontjából egyaránt károsnak tekintik. Mihez képest fennebbi nézeteiknek, ő Felsége előtti nyilvánítása mellett, az említett szakasz e' szavait „idemque separata ab omni alio objecto“ kihagyatni határozták. — A' mi már a' Rendek által felküldött törvényjavaslatnak a' leküldött törvénycikkekben merőben mellőzött pontjait illeti: a' Rendek a' felküldött törvényjavaslat 2-d. pontjára nézve, melyben a' bizottmány a' rábizott kötelességgel csak a' törvényes idő alatt tartandó országgyűlésig ruháztatik-fel; ő Felségéhez felterjesztett feliratokban tisztán kifejezni határozták, hogy eziránt meglévő törvényeinkben elegendő biztosítást találván annak kihagyatásán megnyugosznak, úgy szintén arra nézve is, hogy a' rendszeres bizottmányok munkálataikat magyar nyelven készítsék, és e' bizottmány munkálatai ki-nyomtatassanak; az első iránt törvényeinkben, a' második iránt pedig az 1791-beli gyakorlatban megnyugvásokat találják, azt sem ellenzve, hogy a' szükséges adatoknak a' bizottmányi közlése, valamint a' bizottmányok által kívánt, és a' tárgy körül kihallgatandó jártas személyeknek és kir. kincstári tagoknak a' bizottmány előtti megjelenése a' kir. kormánynál által eszközöltessék, úgy szintén a' felküldött törvényjavaslatnak több más pontjaira nézve, melyek a' leküldött törvénycikkekben helyt nem találtak a' kegyelmes kir. leiratban elég biztosítást találván, annak e' részbeni teljesítését fűni bizodalommal elvárják. — Melyek után a' kegyelmes kir. leirattöbbi pontjaira menvén által a' Rendek, az elsőre nézve, melyben a' Rendek az iránti feliratára, hogy a' rendszeres bizottmányok a' nélkül hogy törvénycikkekbe igtattassanak felirat nyomán neveztet-hetnek-ki, feleletül újból az adatik, hogy a' törvénynek a' Rendek által idézett szavai csak az országgyűlések folyása alatt munkálodó bizottmányokra értethetvén, az, egy gyűléstől a' má-sikig munkálkodó rendszeres bizottmányok, úgy szintén az azoknak adandó utasítások az 1791-li országgyűlés példájára is csupán törvénycik-kely tárgyat tehetik, a' Rendek előbbi alkalom-mal felfejtett okok mellett annyival is inkább megmaradni határozták, mivel az országgyűlés-nek tétéményei, melyek akkor történtek mid-őn a' törvénycikkekly megerősítve nem volt, és így nem létezett, ennek magyarázására nem szolgálhatnak. — A' kegyelmes kir. leirat végén

arra szállítatnak-fel a' Rendek, hogy az adó-zó népnek megterhelését úgy szintén az i-gasság kiszolgáltatásának hátráltatását tekintet-be vévén, a' jelen országgyűlésének tárgyait szorgalmatosan ellátni, s kegyelmes helybe-hagyás végett minél hamarább felterjesztvén az országgyűlése végének siettetését eszközölni i-gyekezzenek: e' kegyelmes kir. leiratban kife-jezett célnak az által hiszik a' Rendek legin-kább megfelelni; ha alázatos feliratukban ki-fejezvé, miszerént megvagnak győződve, hogy ez országgyűlés alatt az adózó nép sorsa kön-nyebbitésére intézett figyelmeket a' dolgok pon-tos ellátására is hiterjesztették, ő Felséget alá-zatosan megkérlik hogy a' régebben felterjesz-tett, s ezután is alázatosan felterjesztendő fel-irataikra minél hamarább megnyugtató kegyel-mes válaszzsal szerencsételhessenek. — Mely határozatok szerint, a' felirat úgy a' törvény-cikkely megkészítése az ítélmesterekre biza-tik. —

Mely alkalommal tett nyilatkozatát nemes Marus-Szék egyik követje Nagy József kíván-ta jegyzőkönyvbe iratni.

Miután a' mult ülésen napirendre kitü-zött tárgyak közül az előbbeni számalatti el-végeztetett: elnök ő nagymaga felszöllítá a' KK-at és Rendeket, hogy yennék a' többi ki-tűzött tárgyalat is a' napirendre tanácskozás alá. Mi-re a) Ismét felolvastatván a' 87-d. ülés 345-d. száma c) vigyázó betűje alatt felolvasva volt, s a' két magyar honi határok közötti egyenetlen-séget érdeklő kegyelmes kir. leirat (L. ezt 67-d. számunkban). s a' KK. és RR. elfogadván a' minden változtatás nélkül leküldött törvény-cikkelyt, végezték, hogy az ítélmesterek ezen törvénycikket tisztába leiratva, az a' mellett küldendő alázatos felirat tervével s a' kísé-rő tudósítással együtt hozzák-fel. b) Olvastatik vi-szont a' 87-d. ülés 345-d. száma d) vigyázó betűje alatt felolvasva volt kegyelmes kir. lei-rat, mely a' Magyarország által kiadatni köve-telt levelekről szöll: minek következtében (L. ezt 67-d. számunkban) az 54-d. ülés 200-d. száma alatt e' dolog tárgyalására megbizott tör-vénykezési rendszeres bizottmány arra utasít-atik: hogy kiszabott munkálatát haladék nél-kül terjeszsze az ország Rendei elibe. c) Ujra felolvastatik a' 92-d. ülés 361-d. száma a) vi-gyázó betűje alatt felolvasva volt s Mármaros vármegye némely helységei per alatt volt ha-tárainak Radna vidékéhez leendő viszszakap-esoltatásokról költ kegyelmes kir. leirat. (L. ezt 66-d. számunkban) Mire végeztetett: hogy

a' sérelmek kidolgozására kinevezett rendszer biztosságnak adassék-át ezen tárgy, a' kikeresendő adatok szerénti megvizsgálás, és felvilágosító tudósítástétel végett.

Elnök ő nagymga jelenté; hogy újonnan kinevezett ítélőmester Gálfalvi Imrenek leérkezett collationalissa az egyik ítélőmester Földvári Farkas kezeinél lévén, azt a' RR. és RR. ha kívánni fogják ottan megtekinthetik; jelenté továbbá azt is, hogy szükségesnek látná, miként ezen új ítélőmester hitét a' jövő ülésben letenné. —

Mire a' Rendek az kívánván, miként a' nevezett collationalis köziratra adassék-ki, elnök ő nagymga úgy nyilatkozott: hogy mivel még az illetén kérések aránti tudva lévő alázatos feliratokra a' Rendeknek válasz nem érkezett, várnak-el annak megjööttét, addig pedig jónak látná: ha a' Karok és Rendek azon collationalist előbbeni ajánlata szerént a' nevezett ítélőmesternél tekintenék-meg. Melyre végeztett: hogy mivel ezen collationalis köziratra ki nem adatott, tanácskozások alapjául fel sem vehetik a' Rendek, hanem a' jelen országgyűlési 45-d. ülés jegyzőkönyvének 102-d. és az 57-d. ülés 217-d. számjai alatt tett határozataikkal merőben öszvehangzólag ezennel is kinyilatkoztatják, hogy ha ezen collationalisban akár mely a' RR. és RR. törvényes jogaiikkal ellenkező kitételek, vagy hijányok lennének, azokat érvényteleneknek tekintik. Ezek után elnök ő nagymga a' 96-d. ülés 377-d. szám alatt tett ígérete szerént a' jövő ülésre kitűzven a' polgári rendű személyeknek a' titoknokságnál felsőbb hivatalra is lehető lépések aránti tanácskozást, a' máj ülés eloszlott.

A' Csik, Gyergyó és Kászon széki főkirálybirói béigatás innepélyéről a' bővebb tudósítást csak jövő számunkban közölhetjük. Addig is megjegyezzük, hogy a' felolvasott főkirálybirói esküformában azon kitétel ellen „juxta instructionem a Sua Majestate datam“ a' RR. és RR. óvást tettek, valamint azon indítvány is, hogy az esküforma magyarra fordítatván, a' főkirálybiró azt úgy tegye-le, el nem fogadtatott, mi után a' magyar nyelvnek országosan leendő használása közelebről törvény által fog elintéztetni. A' követeknek potlékutatis adatott, melyben az urbéri tárgyakhoz hozzászólásra felszabadittatak, 's a' nemzeti muzeum, színház 's a' t. költségekben is a' székek illő mértékben részesedését ígérhetik. —

Kraszna vármegye aug. 25-k. és következő napjain tartott közgyűléséről a' tudósítást

későn kapván, csak jövő számunkban adhatjuk. E' megyében is a' folyó nyáron nagy szárazság uralkodott, mi a' törökbuza és szőlőkellétes elkészülését gátolta. Ezért a' tavalyinál még nagyobb szükségűtől félnek.

Zágráb vármegyének mult május 30-k. tartott közgyűlésén, (miről 49-d. számunkban mi is emlékeztünk) az egymással szembe álló horváth és illyrpárt között éles surlódás, sőt veredek is történt: 's kivált az utolsó sok erőszakosságot követett-el. E' rendetlenségek és kihágások, valamint azok szerzői kinyomozására ő Felsege kir. biztosságnak méltóztatott nevezni Veröcze vármegye főispánját kir. tanácsos Siskovics József urat; minek következtésül a' mondott megyének aug. 25-kára közgyűlése hirdettetett. E' közgyűlés a' mondott napon a' megye főispánja Zdenchay Miklós ur elnöklete alatt megkezdödvén, legelőbb is felolvastatott gr. Haller Ferencz ur ő excjának Horváthország bánjává lett kinevezését tárgyazó kir. rendelet, mit is élénk örömmel fogadtak. Felolvastatván azután a' Veröcze megye főispánjára bizott kötelességet illető helytartósági rendelet, élénk vitatásra adott alkalmat, 's abban ő Felsegéhez egy alázatos felterjesztést készíteni határozattá lett, mire egy biztosság neveztetett. — (A. P. Z.)

Eltszázados innep. Mint közelebről irtuk, Zágrábnak királyi várossá lett emeltetése hatodik századja a' folyó 1842-ben telik-bé. E' nevezetes innepet azon város folyó sept. 12-k. fogja megülni. Nem leszsz talám érdektelen e' történet multjára egy rövid visszatekintést tenni. — Az 1241-d. és 1242-d. esztendő volt azon borzasztó és veszélylyel teljes időszak, midőn a' vad és bárdolatlan Középszasia a' keresztyén Európát, 's annak mivelttségét végromlással fenyegette. Egy kegyetlen és dühös nomádnép, a' Mongolok, melynek neve a' 13-d. század történeteibe véres betűkkel van béírva, elborította Keleti-Európát, annak egy részét meghódítá, más részét tüzzel és vassal pusztítva dulá. E' sors érte Magyarországot is, melyet azon embertelen és vérszomjuzó csoportok Batu chán alatt elborítottak. IV Béla egybegyűjtötte ugyan országa erejét: de a' Sajó melletti szerencsétlen ütközetben 1241-b. serge a' sokkal számosabb ellenségtől szélyveretett, egész országa a' dühös nép kezébe esett, mely azt nagy omladékká és temetővé változtatta, 's maga kéntelen volt kevés kísérrőivel és hiveivel a' magyar koronához tartozó Horváthországba vonni magát. A' koronáját és

országát vesztett szerencsétlen király Zágrábban talált menedéket, mely akkor Grech név alatt, csak a felső és megerősített városból állott. Csak hamar a horváth nemesek számos csoportja gyűlt a veszélyben forgó király körül, a barbarusok több versen megtámadták a mondott várat, de az azt védelmező kevés számú vitézeztől mindég nagy veszteséssel visszaveretettek. Az alatt mind többen fogtak az országban fegyvert, a királyi seregek száma szemlátomást nevelkedett, s mind többen többen szánták-el magokat bátor és hős lélekkel, megvívni a döllyfős ellenséggel, és a hazát tőlök megtisztítani. Minden vitéz ellentállás mellett is azonban a vár, hová IV Béla rejtezett az azt vivő megszámlálhatatlan vad csoport szüntelen megújított rohanásától fenyegetve, kéntelen volt tovább szaladni, és Dalmáziába vonni-magát. Az alatt, a horváthországi, slávoniai, és dalmáziái fegyvert fogott, és szép sereggé alakult nemesek egyesültek a sajó-i ütközetből kimenekült hiv Magyarokkal, s így bátorzkodott a király az ellenséggel a grobnik-i mezőn Fiume mellett, újra szembeszállani. A véres csata a magyar hívségnek, vitézségnek és honszeretetnek dicső példája vala, a vad és dühös Mongolok tökéletes megverettetést szenvedtek, csak nem egész seregek semmivé-tétetett. E határozó ütközet által Magyarország, a hozzácsatolt tartományok, s lehet mondani Nyugoti-Europa megmenekedett a végromlástól. Így lett Horváthország ez időben védbástya a vele rokon Magyarhonnak, midőn az ázsiai barbarusok azt egyik végétől fogva a másikig feldulalt; és Zágráb a nyomoruságban forgó királynak befogadásával, valamint a szinte minden emberi segédelmet lehetetlenné tevő veszélyben híven védésével, magának szép nevetés érdemet szerzett, miért annak nevét honunk történeteiben méltán becsülettel említhetni. — E jeles tettének, ez érdemének méltánylását IV Béla király részéről azzal nyerte-meg, hogy 1242-b. novemb. 16-k. szabad királyi város rangjára emeltetett. — És e hatszázados nevezetes innepet fogja azon ns város most sept. 12-k. meg ülni; annak emlékezetét hogy a mongoli pusztítás dühétől szerencsésen megszabadulva, az ország fővárossává emelkedett. Légyen e szép innep az öszvehangzó nemzeti érzések nagy napja; jusson eszöbbe a Horváth atyafiáknak, hogy azon jótéteményt, minék emlékezetére ez innepet szentelik, Magyar király kegyelmének köszönhetik; — ezt azért testvéri ragaszkodással és hív-

séggel viszontagolják. Muljanak-el örökre azon szomorú szakadások és versengések, mik a közelebbi időkben sok kedvetlenségeket szültek, és a nemzet keblében csak választófalat emeltek; ne felejtsek a ns Horváthok, hogy polgári állásokat, szép jogaikat, a magyar korona alá tartozásoknak köszönhetik, a magyar alkotmányt azért, s ennek egyedüli rendíthetetlen alapját a magyar nemzetiséget híven védni szent kötelességök; légyenek meggyőződve, hogy egyesülve a Magyarokkal a nemzeti érzés ápolásában, a boldogságban és jóllétben mind inkább fognak gyarapodni. Légyenek azért egyek a Magyarokkál a fejedelem és haza aránti tántorithatatlan hívségben, az erővel teljes szép magyar nyelv szeretetében és a nemzetiséghez ragaszkodásban: így erős leszsz a Magyarhon, erősek a vele rokon öszveköttetésben álló népek; és az idő viharain daczol az egy czélra, az egész boldogságának és virágzásának előmozdítására központosult nemzeti erő! Ily magos, és idves eredménnyel sok századokig ülhesse-meg, ezt szívünköl óhajtjuk, ns Zágráb várossa mostani jeles innepét! —

Egyházi közlés. Debreczenben jul. 18-k. felbontatván a tiszántuli ref. egyházkerületi főjegyzőségre béküldött szavazatok: azok közzül 301-el a mondott díszes hivatalra debreczenben érdemes pap t. Fésös András ur választatott. — (Pr. e. i. l.)

II. Külföldi tudósítások.

Napi esetek kronikája.

Pensylvania, az Északamerikai szabad státusok egyik tartománya, európai hitelezőinek (kik között van a híres Rothschild is) eleget kívánván tenni, e cél eléréséért annak törvényhozó gyűlése új adót határozott, mely a kormányzó által jóváhagyatott. Ez az úgy nevezett *mille-tax*; a vagyontra vetett, és tíz procent-et tevő adó. — A határper eligazítására nézve Angliával kötött alku ellen a tulságosok, az úgy nevezett Locofoco-k (kissé csudálatos pártnév) erősen lármáznak: a mi igen természetes; béhesség, rend, egyesség, tulságosok előtt nem kedvesen hangzó észmék. — Uj-York-ból august. 7-kéig terjedő újabb tudósítások az angol biztos lord Ashburton és az északamerikai kormány közt folyó alkudozások állását igen kedvezőnek írják, mi szerént nem csak a fennemlített határper kérdésének: de más függőben lévő versengéseknek is eligazítását biztoson lehetne várni. Az ez iránti

alkunak a' senatus által jóváhagyása csak nem bizonyos volt. Azért lord Ashburton készült Angliába visszatérni.

Spanyol herczeg Don Francisco de Paulo, mióta Madridból elment, San-Sebastian-ban, Guipuzcoa tartomány fővárossában tartózkodott. Most közelebből készült e' lakhelyét elhagyni, és Bilbao-ba Biscaya fővárossába költözni. — A' spanyol határszéleket háborgató, 's azután Portugaliában menedéket kereső rablókra nézve ez utolsó ország kormányja megegyezett, hogy az olyan esetben a' spanyol seregek azokat a' portugaliai földön is kergethessék és elfoghassák. — A' cadiz-i őrsereg tisztjei három hónaptól fogva zsoldot nem kaptak. Többen közülök kéntelenek önkéntes házi árestomban ülni, minék főoka hogy nincs czizmájok. — Zurbano tabornok, ki a' rend helyreállítására Cataloniába küldetett, e' czélt elérte, és azon háborgó tartományt alkalmasint lecsendesíté, noha némelykor kéntelen volt kemény eszközkhöz nyulni.

Angliából az ottani nép mozgásokra nézve az újabb tudósítások elég kedvezők. Valamint a' gyári megyékben, ugy a' fazakas vidékben is a' csendesség alkalmasint helyreállott, a' mit részint a' veszélytől fenyegetett pontokra gyűjtött katonaság erőteljes fellépésének, részint a' tiszthatóságok által a' lázadási szellem tovább terjedése gátlására tett czélszerű rendszabályoknak lehet tulajdonítani. Remélték, hogy az erőszakosságok tovább terjedése megszűnik, 's a' gyárok öszverontása, átaljában vagyondulási jelenetek nem fognak megújulni. Mind a' mellett a' dolgosok nagy része még nem tért vissza a' munkára, helyen helyen még történnek kicsapongások; 's a' mint Manchesterből aug. 22-ke estvéjéről írják, ott aznap még csak kilencz gyár kezdé a' munkát folytatni, azokat is 1500 rendőrkatonának kellett őrizni. A' város némely részeiben a' nép oly czélből öszve csoportozott, hogy a' dolgosokat elkeresse: de a' katonaság ez erőszakot meggátolta. Ashton-ban és Hyde-ben is történtek, némi csend-zavarások, 's a' mozgalmok Déliwales-re is kezdettek kiterjedni, mennyiben a' munka félbehagyása már ott is harapozik. — A' chartisták több helyeken mint Birmingham-ban és Burslem-ben gyűlést tartottak: hasonlót miveltek a' főváros különböző részeiben is, a' népet felakarván ingerelni: de az előljárátság mindég foganatos rendszabályokat tett azon mesterkedések meggátolására. Igy jelesen Londonban aug. 22-k. délután, három ilyen czélba vett és tar-

tani el is kezdett gyűlés, melyek közül a' második Paddingtonban alkalmasint 10,000 személyből állott, a' fegyveres rendőrség közbejőte által szétszlatatott. Egyszersmind a' fővárosba Woolwich-ből ágyuk és pattantyus sereg is érkeztek, melyeket szükség esetében a' rend fenntartására lehessen használni. — E' zavarok és háborgások folytában néhol furcsaságok is történnek. — Leeds várossában egy lézengő és kárttevő csoport béizent egy paphoz, hogy az éjjeta' papilakban szándékoznak tölteni. A' pap viszszaizen; „jól van: egész éjjel fogok nekik prédikálni.“ Tiszteletes juram fenyegetése a' hoszsu prédikációval ugy megijesztette hivatalan vendégeit, hogy a' czélba vett látogatással legottan felhagytak. Ki meri ily példa után erősíteni, hogy a' rossz prédikáció is ne lenne hasznos?! —

Említést érdemlő környülállás, hogy mielőtt Angliában ily zavar és felfordulás van, éppen akkor a' csak nem szüntelen háborgó Irland tökéletesen csendes. O' Connell, most Dublin főbirája — lordmáyor — a' városi közönség aug. 10-k. tartott gyűlésében azon meggyőződését nyilvánítá, hogy ha az angol mozgások Irlandra kiterjednének, a' polgári tiszthatóságok a' csendességet katonai erő nélkül is fenntarthatnák.

A' francia követkamarában, az ideiglenes igazgatósági törvényjavallat felett folyt vitások közben az ellenzéki egyik tagja Tocqueville Guizot-nak felelvén, azt mondá, hogy állításaira nem akara' historiából felelni, melyet neki jobban kell tudni, de még is bizonyosságul hívja ötöt „ki az egész világ szeme előtt nagy historicus volt mind addig, a' mig most *nemelyek szeme előtt* nagy miniszterré lett. (Guizot t. i. régebben historiát tanító professor volt).

Az említett törvényjavallat aug. 22-k. főminiszter Soult által, azon formában mint a' követkamara elfogadta, a' pairkamara elibe terjesztetett. Más nap az, különböző osztályaiba öszvegyűlvén kinevezte a' biztosságot, mely azt megvizsgálja. Annak tagjai gr. Molé mint elnök, gr. Harcourt, Franck-Carré, Beranger de la Drome, de Cordoue, Cousin, és gr. Broglie. Az utolsó van előadónak választva. A' biztosság mint hiszik, tudósítását aug. 26-k. megteendi, 's a' vitatások aug. 29-k. elfognak kezdődni. Egyébaránt a' követek közül már 200-nál többen eltávoztak, a' mi bizonyossága, hogy a' kamarák ülése, mihelyt az igazgatóság kérdése eldőlt, továbbra fog halasztatni. —

A' francia kamarák e' rövid ülése, mint megjegyzik, sok vélekedésbeli változást csinált. Igy Lamartine az ellenzék részére állott; Thiers a' baloldaltól, mint az ellenzékét itt nevezik, elszakadt, és a' kormányhoz közeledett. A' liberalis hirlapok vádolják, hogy miniszteri tárczát vadászna, miért hevesen meg is támadtak, s épjökét hirtelen vezérok ellen kiönteni el nem mulatják.

Pécier Kázimir francia ügyvivő az orosz udvarnál, Sz. Pétervárról családjával együtt aug. 25-k. Párizsba érkezett. Az özvegy Leuchtenbergi hercegné is aug. 22-k. estve Párizsba érkezett, hol nyolcz napig szándékozik mulatni.

Burgundiában a' Rhone partjain és más bortermő környekekben Franciaországnak, az eddigi kinezések szerint a' szőlő úgy mutatkozik, hogy a' mint remélik, az idei bortermés valamint mennyiségére, úgy minőségére nézve az 1811-beli kometát felyül mulandja.

Algírban az egészség állapotja, a' rekkenő nagy meleg miatt igen rossz. Különösön egy agyvelőgyulladás uralkodik, a' mi szinte mindég halálos. —

Delamerikában a' francia Guyana kormányója egy törvényjavallatot terjesztett a' gyarmati-tanács elibe, minék célja az ottani rabszolgák teljes felszabadítása. A' rabszolga birtokosok 140 millio francot kapnának kárpotlásul, mi tiz év alatt nekik kamatostól lefizettetne: a' rabszolgák gyermekei szabadoknak születnek, magok is tiz év mulva felszabadulnak, azonban öt évig még a' földhöz kötve maradnának. E' szerint a' rabszolgák teljes felszabadulása e' francia gyarmaton 15 esztendő mulva lenne végrehajtva.

Konstánczinápolyból aug. 17-ről írják, hogy a' vámok főhaszonbérloje azon nagy summát, a' mivel tartozott le nem fizethetvén, a' török kormány kéntelen volt a' vám haszonbérbe adásával felhagyni, s annak kezelését megint átvenni. Ennek következtésül Tahír-bey-re bízott a' vámok főigazgatósága, ki fiát vette fel segédjének. — Aug. 16-k. Perában a' patantus kaszárnya előtt nagy katonai mustra volt a' szultán jelenlétében, mi végződén, a' tophana-i basa (Tophana Konstánczinápoly külvárossa mely egy ágyuöntő műhelyről nevezetik) a' szultánt fényesen megvendégelte. — Az egészség állapotja mint a' fővárosban ugy a' környékében, is igen jó. — Remélik, hogy az angol és orosz közbenjárásának sikerülni fog a' Török Porta és Persia közötti versengést békes uton eligazítani. —

Középamerikában San Juan de Nicaragua kikötöt egy angol hajó-csapat Adam tengeri parancsnok vezérlése alatt ostromzár alá tette.

Braziliában San-Paulo tartományában, Sorocaba nevü városban, mint régebben is irtuk, zendülés ütött-ki. A' kormány oda, a' mint Rio-Janeiroból junius 15-ről írják, serget küldvén, a' pártosokkal közelebről öszvecsapás történt, melyben az utolsók vesztek. A' császári sergek vezére báró Caxias Sorocaba várost megtámadni készült, mire a' pártosok szaladrasvették a' dolgot. Másfelől Minas Geraes tartományban is lázzadás van; egy választott elnök serget gyüjtvén főváros Ouro Preto ellen akart indulni. A' kormány egész erővel iparkodik e' háborgásokat megfojtani. — Marquis Barbacena, ki Dom Pedro idejében több diplomáciai küldetésekkel volt Európában megbízva, jun. 15-k. Rio-Janeiroban megholt.

Franciaország.

Az igazgatóság kérdése felett aug. 18-l. 19-k. és 20-k. a' követek kamarájában nagyon heves és élénk vitatások folytak. Azok közzül az érdekesebb beszédeket közleni kívánjuk. Lamartine, most ellenzéki tag, az özvegy hercegné igazgatósága mellett tartott terjedelmes beszédeben a' fennforgo kérdést, az alkotmányozó hatalom köréből a' gyűlölet mezejére igyekezett vissza-vinni. „E' helyzetben” monda a' szónok, „melybe minket jul. 15-k. napja eseménye helyeztetett, ugy szólva, csak hibás lépések közzül választhatunk. (mozgás.) Nem akarnám, hogy szavaim fére-értessenek. Ha valami veszteségünk nagyságát, nevelheti és a' királyi család gyászát szaporíthatja, ugy azt a' bizonytalanság teszi, mely miatt egy ilyen nagy szerencsétlenség át-ellenében ingadozunk.” Lamartine a' törvényjavallatban két főpontot lát, u. m. a' személyes viszonyt és a' monarchiai örökösödés elvét. „Ti az örökösödés elvét a' második izben meghatározátok, mond Lamartine, mi után ti azt az első izből kizártátok; ennek szükségességet nem látom-át, mert ti ez által a' legfőbb státus-hivatalokra nézve a' választás elvét örökre száműzitek, s azt támadjátok-még, mi 1830-ban történt. (tetszés a' baloldaltól, morgás a' középpontban.) Lamartine továbbá, a' történetek soraiban ugy találja, hogy a' király mindég isteni jog által, de az igazgató csak nép választása által uralkodott. A' női igazgatóság ellen felhozott ellenvetésekre nézve, t. i. hogy egy nőigazgatót a' sajtó nem tisztelne eléggé, s a' Franciaíák többsége hité-

től különböző vallása a' herczegnének, ellen-ségeskedésekre adna okot. Lamartine mind ezen nehézségeket nem tagadja ugyan, de emlékezteti a' kamarát, hogy egy nő és egy gyermek igen is gyakran egy egész hadiseregbe a' legnagyobb 's legtöbb lelkesedést önti. Emlékezenek uraim, mond a' többek közt a' szónok, oroszországi Erzsébetre, és Mária Theresziára. Mi hathat elevenebben a' képzelődő tehetségre mint a' Magyarok ama híres esküje: „királyunkért Mária Theresziáért meghalunk!“ A' vallás különbségére nézve, Lamartine kérde azoktól, kik ezt ellenvetés gyanánt hozzák-fel, hogy talán a' vallásnak a' politikára valamely befolyásától tartanak? „Ezt nem hiszem, mondá a'szónok, ezen urak kétségen kívül a' vallás-különbségében csak a' lelkiismeret szabadságának ez előtt 50 évvel kivívott nagy elve meg-szentesítését szemlélik.“ Belgiumot említ meg a' szónok, annak tanusítására, hogy a' romai-katholicismushoz legforróbban ragaszkodó ország is, protestáns király alatt semmi veszélynek kitéve nincsen. A' mi a' sajtót illeti, az egy nő gyáva megtámadása által magát csak gyűlöletessé 's erőtlenné teendi. Egy kiskoru király annyának nincs más érdeke, mint a' fijáé; egy értelmes ügyes igazgató, a' sajtót és a' státus hatalmát, a' kiskoru király, királyi méltósága ellen fordíthatja. Felteszem, és használhatja, így folytatja beszédét a' szónok, hogy az igazgató valamely szint, okot találván háboru kezdésre, a' dictatori hatalmat maga kezére keríti: nem hiszik-e uraim, hogy ezen igazgató mindent elkövetend, mi őt az igazgatóság hatar ideje eltelése után is a' hatalom birtolában megtartsa? — Ne felejsétek-el uraim azt is, hogy törvényjavallatjok a' királyi jogokat az igazgató kezébe adja. Beszéde további folytatásában állítja Lamartine, hogy a' történetek bizonyítása szerint, 28 igazgató közzül, 25-an az örökös meggyilkolása vagy száműzése által, a' királyi széket magokévé tették. (Ezen állításra nézve, Vatout közben megjegyzi, hogy ezt Franciaország történetei nem bizonyítják.) Lamartine folytatván beszédét így szól: Ezt a' világ, az emberi sziv történetei bizonyítják, a' mit polgári törvényhozóitok is igen jól tudtak, kik okosabbak 's előre vigyázobbak voltak, mint ti, uraim, állítolag politikai törvényhozók, okosok vagytok. A' törvény, melyet hoztok, sem nem conservativ, sem nem uralkodói. Revolu-tziók és hatalom bitorlása magvát rejti az magában. Az anyát gyermeke bölcsőjétől üzi-el, 's vetély társat állít-elé. (mozgás.) Ha az utol-

só ötven évek alatt történt nagy változások után jelenleg, ámbár szomorú alkalmunk van, ama nagy nemzeti hatalomnak szabályzott, békés és parlamenti gyakorolását pillanatra hatalmunkba keríthetni, gyalázatunkra válna, ha azt nem tennők, ha mindjárt csak azért is, hogy lássuk, valyon érdemes-e arra Franciaország? De azután ha bátortalanul, az uralkodói hatalom alá szaladunk, annyit teszen mint a' világ előtt kinyilatkoztatni, hogy az országot ön igazgatására nem tartjuk alkalmasnak és érdemesnek. (Tetszés a' baloldalrol.) Egy női igazgatóság, nem egyéb, mint az ország ön igazgatása, a' nő-igazgató alatt az igazgatás a' parlamentben van, 's maga a' nemzet dictator. Csudálkozik továbbá Lamartine, hogy a' magát megkülönböztetve liberalisnak nevező párt, az igazgatóság kérdésében kizárólag az uralkodói érdekek mellé áll. Az igaz, Angliában, 1788-ban III György első elmebéli zavarodásakor, a' whigek liberalis ellenzéke fejei, Fox, Sheridan és Burke, kik az előtt a' születés és örököség minden jogai ellen harcoltak, akkor az igazgatóságra nézve, a' király idősebb fija mellett nyilatkozták, míg a' királyi korona jogainak természetes és rendszerenti védelmezői, Pitt által merészen kinyilatkoztatták, kimondották, hogy a' parlamentnek joga van, nem csak a' királyi család valamelyik herczegét, hanem Anglia bármely polgárát is, igazgatónak megválasztani. Igen de akkor, a' wales-i herczeg, kit az igazgatóság legközelebb illetett, az ellenzékhez tartozott, 's Pittnek nyilvános ellenzője volt, míg Foxnak titkon a' miniszteri tárcza oda ígértetett, ha a' walesi herczeg mellé áll. De az ellenzék nem halgatott Fox szavára, tiszta és állhatatos maradt 's úgy menté-neg ez alkotmányt. A' mi helyzetünk egészen más, mond tovább Lamartine. A' dynastia főalapítói csak tiszta hazafi nézetekből indulnak-ki, 's én ézt becsülöm; jelszavok: a' dynastia megerősítése. Én is erősnek akarom látni az uralkodást, hogy egyáltal hazám erősödjön. De állítom, hogy egy gyermek aanya igazgatásában ki magát a' parlamenti hatalomra bizza, 's irigységet nem támaszt, több erő van, mint egy fiatal, munkás és hadakozni szerető herczeg kormányzásában; mert tudom mily féltékeny a' néphatalma, az összeütközések a' dynastiákranézve mily veszélyesek. — Igen is a' hatalmat ne keressétek az igazgatóban, annak kardjában, vérében, rangjában; keressétek azt ön magatokban, kikben azt a' nemzet helyhezheti. — (Vége köv.)

N. Britannia alatt Peel beszédjét jövő számban közöljük.